

DOLÁN GYÖRGY

ČIERNE ŠKVRNY (na šachovnici sveta)

Názov jednej z autorových výstav azda najpriliehavejšie vystihuje podstatu jeho tvorby. Avízuje opačnú kvalitu pozitívneho, naznačuje, že všetko má svoj averz i reverz – dve podoby, ktoré tvoria celok. Bez čierneho by nebolo biele, bez vnútorného vonkajšie, bez zlého dobré, a tak by sme mohli pokračovať. Jednoducho, hovorí o bipolarite sveta, o protikladných druhoch energií, ktoré sa navzájom vyvažujú a vďaka ktorým existuje svet, život i človek. Po páde „železnej opóny“ sme si kládli – dnes už vieme, že zbytočne – otázky, ako sa bude umenie vyvíjať v novej, demokratickej spoločnosti bez obmedzení, ná-tlakov, zákazov a príkazov, bez povinej angažovanosti a služby tzv. ideovým (politickým) otázkam. Ako zvládne úlohu byť slobodné, byť samým sebou, slúžiť dobrej veci, ale nebyť slúžkou. Možno sme sa báli, že bude vznikať „bezzubé“ umenie, bez hlbšej vnútornej motivácie, naháňajúce sa hlavne za aktuálnymi a najnovšími „-izmami“. Nemali sme možnosť dostatočne si uvedomiť, že svet stojí na vyváženej bipolarite, ktorá u nás stratila rovnováhu a vychýnila sa smerom k „čiernym škvrnám“. Juraj Dolán pokračuje v hľadaní Čiernych škvrn i naďalej, pretože výkypy v rovnováhe majú zavše nebezpečne široký rozkmit, ktorý môže signalizovať stav ohrozenia.

Aj preto si umelci neprestali klásiť dodnes nezodpovedané otázky: Kto sme? Odkiaľ prichádzame? Kam smerujeme? Občas sa nad nimi zamyslí každý z nás. Pre umelca to však nie je len občasné zamyslenie, kedže otázky o podstate a zmysle ľudského bytia, existencie sveta a vzťahu človeka a sveta sú základom tvorivého procesu. Každý umelec vo svojom diele hľadá odpovede na tieto otázky, či už podvedome, alebo cieleno, a spôsob ich výtvarného stvárnenia je jeho osobnostným štýlom i umeleckým prínosom.

V tvorbe Juraja Dolána sú otázky o podstate a zmysle ľudskej existencie formulované bez inotajov, jednoznačnou symbolikou a

naliehavou výtvarnou formou. K ich súčasnému výtvarnému stvárneniu dospel možno trochu okľukou, cez poznanie prehistorických kultúr mezolitu a neolitu a cez vášnivé zberateľstvo artefaktov z tých období. Nájdené predmety zakomponúval do obrazov a objektov, ktoré vtedy tvoril. K týmto osobným exkurzom do minulosti a k poznaniu najstarších artefaktov ľudskej práce sa dostal počas viacročného pobytu v Líbyi. Na svojich potulkách po krajinе i po oblasti Blízkeho východu zozbieraný súbor štiepanej kamennej industrie, rôzne hroty šípov, čepele, driapadlá a iné predmety, ktoré patria k najstarším prehistorickým vrstvám vývinu človeka, spoznával aspoň v náznakoch historiu a dimenzie iných kultúr.

Pre tvorbu Juraja Dolána bol dôležitým invenčným podnetom, pretože nasmerovali jeho výtvarný záujem v duchu silného vnímania kultúrneho kontextu minulosti a súčasnosti. Umelec začal vnútorne chápať odlišné korene a charakter rôznych kultúr a dôležitosť ich koexistencie. Vtedy, v druhej polovici osemdesiatych rokov, keď sa stal, povedané postmoderným slovníkom, kultúrnym nomádom, bolo jeho uvažovanie skôr intuitívne, vedené akýmsi vnútorným kompasom, a ani nemal možnosť uvedomiť si v celej šírke, že jeho prístup zodpovedá postmodernému konceptu súčasného umelčekého myslenia. V každom prípade rané obdobie jeho tvorby a jej orientácia vytvorili pevnú ideovú bázu pre jej dnešnú podobu.

Jeho tvorba je rozsiahla a druhovo mnohovrstvová. Spracúvané motívy a témy sa objavujú v obrazoch, reliéfoch, objektoch, inštaláciách i performanciách. Zapája do nich široké spektrum výrazových prostriedkov – farby, priestor, pohyb, zvuk, svetlo, vodu a ďalšie médiá. Aplikácia a integrácia rozličných prvkov do umelčekého diela od začiatku využíva asociatívnosť a symboliku kontrastných stretnutí s dadaistickou príchuťou. Reálne predmety umiestňuje v nenáležitých pozících, aby

tak zdôraznil absurditu ich existencie, využívania i dôsledkov.

Juraj Dolán vo svojich priestorových inštaláciách pracuje s rôznymi druhmi citátov a privlastnení. Prvky prehistorických kultúr kladie do kontextu s výtvormi súčasného človeka – jeho civilizačnými znakmi, ako sú napríklad koláže a útržky z novín, súčasné dokumenty premietané na obrazy alebo objekty s prehistorickou ikonografiou, prírodné materiály, najmä piesok, alebo predmety vyrobené človekom: barely, nábojnice, skrinky, vozíky, motorový olej a pod. Vzdialenosť, ktorú prešiel človek od čias, keď vyrábal prvé hroty šípov, až po dnešok, nájdeme v každej inštalácii. Materiály, ktoré umelec používa, nie sú náhodné, ale významovo odkazujú na vnútorný zmysel tvorby. Piesok bol najprv súčasťou obrazov, objektov a inštalácií. Do jeho fixovaného povrchu odtlačal alebo vyrával tvaru nájdených prehistorických predmetov. Piesok, ktorý spája pústne oblasti s náleziskami nafty, sa stal symbolom premien v čase – nielen prírody, ale aj hodnotovej orientácie človeka.

Hora piesku v Dolánovej inštalácii je zavŕšená nábojnicou. V inom diele sú odtlačky archeologických nálezov z rôznych oblastí – sumerské, semitské, arabské a iné – zaliate motorovým olejom. Inde sú modré barely na naftu pokryté kópiami správ z novín. Ikony súčasného sveta – atómová hlavica, nafta, médiá – sa stali kritickým komponentom autorovej umelcej koncepcie.

Kontext Dolánových inštalácií sleduje jednoznačnú symboliku, ktorá je podložená súčasnou skúsenosťou, súčasným dianím. A smeruje čoraz viac od jednoduchších prezentácií k akejsi scénografickej inscenácii, kombinovanej s pohybom, svetlom a zvukom.

Na monumentálny obraz s motívom lovčov z jaskynných malieb sa premietajú dokumentárne zábery zachytávajúce aktuálne dianie vo svete a súčasne na ozvučenej scéne ožíva rituálny tanec, symbolizujúci proces očisty, ktorý vrcholí ponorením tanečníkov do vodnej nádrže. Voda ako očistné médium zmývajúce viny a hriechy vystupuje ako symbol symbolov,

spájajúci rôzne kultúrne a náboženské tradície. Reagovanie obrazu – objektu na pohyb diváka na základe zakomponovaných senzorov alebo účasť tanečníkov ako živého obrazu sú vlastne vyvrcholením tohto smerovania i vyvrcholením symbolického kontextu minulého a prítomného – človeka s oštepom, loviaceho zver na svoju obživu, a človeka so symbolom nábojnice (alebo rakety či atómovej hlavice), presadzujúceho svoje mocenské záujmy.

V najnovšej tvorbe Juraja Dolána (inštalácia Eufória, 2006) sa bipolarita sveta prejavuje v symbolickom protiklade šachovnicových polí – v zápolení čiernej a bielej. Doterajšia tvorba dokladá, že myslí priestorovo a kontextuálne vo viacerých rovinách. Každú prezentáciu, ktorá je vlastne inštaláciou, tvoria nielen nové diela, ale aj staršie práce v novom kontexte. Šachovú hru môžeme vnímať ako princíp inteligentného riešenia sporov. Komponenty inštalácie varujú pred konfliktnými a destrukčnými silami a nabádajú na ostražitosť: maketa F 18, nábojnice namierená na obraz so symbolom kríza, reliéfne objekty z piesku s islamskými znakmi, symbolizujúce ropné náleziská atď. Jasné výpovedné hodnotu má rozohraná šachová partia na mäsiarskom stole so sekerekou i obrazový triptych s hlboko zvrásnenou a popraskanou šachovnicou. V jej jednotlivých poličkach sú umiestnené tradičné kultúrne a náboženské symboly – hviezdy, kríže – v mene ktorých sa vyhrocovali a dodnes vyhrocujú nenávistné väsne. Zvrásnená šachovnica avizuje súčasne zárodok novej myšlienky. Popraskaný a narušený povrch zmierňuje protiklad i napätie a evokuje nádej na inteligentné riešenie sporov. Môžeme očakávať, že svet speje k tolerancii a porozumeniu?

Umenie Juraja Dolána si vytvorilo svoje obrazové ikony, ktoré obsahovo napĺňajú jeho umelcovské posolstvo: piesok, motorový olej, nábojnice a hlavice, šachovnice – informačné médiá, ktoré neznamenajú len ironizujúcu hru so symbolmi, ale naopak, tento formový repertoár umelec významovo zapája do reality súčasného sveta.

Eva Trojanová

JURAJ DOLÁN – BIOGRAFIA

Narodil sa v roku 1952 vo Veľkej Mači. V rokoch 1977 – 1983 študoval na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave na oddelení monumentálnej maľby. Patrí k umelcom, ktorých tvorba sa označuje ako multimediálna. Znamená to, že netvorí iba klasické obrazy alebo sochy, ale okrem maľby sa venuje tvorbe objektov, perfomanciám, multimediálnym projektom a scénografii. V multimediálnych projektoch využíva nielen výtvarné prvky a postupy, ale aj pohybové, svetelné i zvukové efekty – fotografiu, film, projekciu, tanec a hudbu.

Zúčastnil sa na mnohých výtvarných sympóziach doma i v zahraničí (Mosonmagyaróvár H, Lendava Slo, Corance Fr.). Je spoluorganizátorom maliarskeho sympózia pre deti v Topoľníkoch (1980 – 1994) a od roku 2003 ďalších medzinárodných sympózií.

Študijné pobyt

1985 – 1990	Líbya
1994	India, šesťmesačný pobyt v štáte Gujarat (Bombaj, Surrat, Ajanta)
1998, 2000	Cité Internationale des Arts, Paríž, Francúzsko

Výstavy, perfomancie, multimediálne predstavenia (výber)

2006	Eufória (obrazy, objekty, inštalácie, multimediálna perfomancia). Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku, Bratislava
2005	Murska Sobota (obrazy, objekty, inštalácie), Slovinsko Znaky (obrazy, inštalácie). Dom kultúry Maďarov, Praha, Česká republika
2004	Espace van Gogh (obrazy). Arles, Francúzsko Čierne škvŕny (obrazy, objekty, inštalácie, multimediálna perfomancia). Centrum kultúry, Mosonmagyaróvár, Maďarsko
2003	Čierne škvŕny (obrazy, objekty, inštalácie). Galéria Limes, Komárno, Art Ma Galéria, Dunajská Streda
2001	Galéria U raka (obrazy, objekty), Český Krumlov
2000	Slovenský inštitút, Budapešť, Maďarsko Cité Internationale des Arts, Paríž, Francúzsko
1999	Galéria Napóleon Ház (obrazy, objekty, inštalácie), Győr, Maďarsko
1998	Cité Internationale des Arts, Paríž, Francúzsko
1997	V piesku (obrazy, inštalácia). Galéria Újpest, Budapešť, Maďarsko
1994	Slovenské národné múzeum, Bratislava
1993	Galerie de Gang, Delft, Galeria Putti, Groningen, Holandsko
1992	Umelecké galérie v Hannoveri a Montabauere, Nemecko
1989	Zastupiteľský úrad ČSFR, Tripolis, Líbya
1987	Zastupiteľský úrad ČSFR, Tripolis, Líbya Camp Thost, Misurata, Líbya

FEKETE FOLTOK (a világ sakktábláján)

A művész egyik kiállításának fenti címe árulja el talán a legkifejezőbben munkásságának lényegét. Azt sejteti, hogy mindenben megtalálható az avers és a revers – a kétféle forma, melyek elválaszthatatlan egységet alkotnak. Fekete nélkül nem lenne fehér, külső nélkül belső, rossz nélkül jó, és folytathatnánk tovább. A világ bipolaritásáról, az energiák ellentétes fajtáiról szól, melyek egyensúlyban tartják egymást, és amelyeknek köszönhetően létezik a világ, az élet, az ember.

A „vasfüggöny” lehullta után felmerült több – ma már tudjuk, felesleges – kérdés, vajon megtalálja-e a helyét a művészet az új, demokratikus, a megkötések, nyomás, tilalom és parancsok nélküli társadalomban, amelyben nem kötelező az ún. ideológiai (politikai) kérdések iránti elkötelezettség. Hogyan birkózik meg a szabadság feladatával, azzal, hogy önmaga legyen, a jót szolgálja anélkül, hogy szolga legyen. Talán féltünk, hogy minden mélyebb belső motivációt nélkülöző, csupán a legújabb és legaktuálisabb – „izmusokat” hajszoló – „foghíjas, lelketlen” művészet jön létre. Nem volt lehetőségünk eléggé tudatosítani, hogy a világ egy kiegyensúlyozott bipolaritáson nyugszik, amely mifelénk kibillent az egyensúlyából, és a „fehér foltok” felé sodródott el. Dolán György továbbra is folytatja a fehér foltok keresését, ugyanis az egyensúlyban a kilengéseknek olykor veszélyesen széles rezgésük van, amely a veszélyeztetettség állapotát jelezheti.

Ezért teszik fel a művészek napjainkban is a költői kérdéseket: Kik vagyunk? Honnan jövünk? Merre tartunk? Minderről olykor mindenjában elgondolkodunk. Ezek az alapkérdések a művészben nem csupán időnként merülnek fel, hiszen az emberi létről, annak lényegéről, a világ egzisztenciájáról s az ember és a világ kapcsolatáról szólnak, s az alkotó folyamat alappillérei. minden művész – akár tudat alatt, akár tudatosan – műveiben keresi rájuk a választ, a képzőművészeti megformálás módja pedig a

saját egyéni stílusuk és művészzi gondolkodásuk mutatója.

Dolán György alkotásaiban az emberi lét lényege és értelme körüli kérdéseket mindenfajta burkoltság, allegória nélkül, egyértelmű szimbolikával és időszerű képzőművészeti formával fogalmazza meg. Mai képzőművészeti megformálásukhoz kissé talán kerülő úton jutott el, a mezolit és neolit prehisztorikus kultúráinak megismerésén és az azon időkből származó műtárgyak szennedélyes gyűjtésén keresztül. A talált tárgyakat belekomponálta az éppen készülő műveibe, a képekre és objektumokba. Ezekhez a múltbeli utazásokhoz és az emberi munka legrégebbi műtárgyainak megismeréséhez a többéves libai tartózkodás alatt jutott el. Az ország vidékein tett vándorlásai, valamint a Közel-Kélet térségeibe tett látogatásai során összegyűjtötte a pattintott kőkorszak emlékeit, különféle nyílhegyeket, pengéket, kaparóeszközöket és egyéb, az emberi fejlődés legrégebbi, prehisztorikus rétegéhez tartozó tárgyakat, ezáltal legalább részleteiben megismerte más kultúrák történelmét és nagyságát.

Alkotására ösztönzöleg hatottak ezek az élmények, mert a múlt és a jelen kulturális összefüggései érzékelésének szellemében meghatározó irányt szabtak képzőművészeti érdeklődésének. A művész belsőleg értette meg a különböző kultúrák eltérő gyökereit, jellegzetességeiket és koegzisztenciájuk fontosságát. Amikor a 80-as évek második felében – posztmodern kifejezéssel szólva – kultúrnomaaddá vált, gondolkodása inkább intuitív, valamiféle belső iránytú által vezetett volt, és nem is volt lehetősége egész terjedelmében tudatosítani, hogy hozzáállása a mai művészzi gondolkodás posztmodern konceptusának felel meg. Mindenesetre művészettelének eme korai szakasza és annak orientációja nagyon szilárd eszmei alapjává vált mostani arculatának.

Életműve terjedelmes és sokrétű. A feldolgozott motívumok és témák újra és újra megjelennek a képekben, reliefekben, az objektumokban,

installációkban és a performenszekben. A kifejező eszközök széles tárát beleszövi mindenbe, a színektől kezdve a téren, mozgáson, hangon, fényen, vízen keresztül egészen egyéb médiáig. A különböző elemek műtárgyba való applikációja és integrációja során kezdetektő fogva felhasználja az ellentétes találkozások összekötő erejét és szimbolikáját, némi dadaisztikus mellékízzel. A reális tárgyakat furcsa, nem szokványos pozíciókban helyezi el, hogy így is hangsúlyozza létezésük abszurditását, felhasználását és következményeit.

Dolán György térinstallációiban az idézetek és jelzők különböző fajtáival dolgozik. A prehistorikus kultúrák elemeit kontextusba helyezi a ma emberének műalkotásaival – annak civilizációs jeleivel, mint amilyen pl. az újságpapír-darabokból összeállított kollázs, a jelen eseményeiről szóló dokumentumfilm vetítése prehistorikus ikonográfiát ábrázoló képekre vagy objektumokra; olyan természetes anyagok használata, mint a homok; illetve más, emberek által létrehozott tárgyak: olajoshordók, töltények, szekrények, kiskocsik, motorolaj és egyebek alkalmazása. minden installációjában bemérhető a távolság, amit az ember az első nyílhegy kifaragása óta napjainkig megtett. A művész által használt anyagok nem véletlenszerűek, értelmeleg ugyanis utalnak az alkotás belső jelentésére. A homok először a képek, objektumok és installációk alkotóeleme volt. A homok lefixált felületébe nyomta vagy véste bele a prehistorikus időkből származó talált tárgyak alakjait. A homok, amely összeköti a sivatagos területeket a kőolajleöhelyekkel, az időbeli változások szimbólumává vált – nemcsak a természetben, hanem az ember értékítéletében végbemenő változások szimbólumává is.

Dolán installációjában a homokhegy csúcsán töltény helyezkedik el. Egy másik alkotásán sumér, szemita, arab és más területekről származó archeológiai leletek motorolajjal leöntött lenyomatai találhatók. Másutt kék olajoshordók újságpapírból kivágott hírek másolataival vannak betakarva. A mai világ ikonjai – az atomrobbanófej, a motorolaj, a média – az alkotó

művész kiemelésének kritikus komponenseivé váltak. Dolán installációinak kontextusa egyértelmű szimbolikát követ, amely aktuális megtapasztalással, a mostani történéssel van alátámasztva. Az egyszerűbb prezentáció pedig fokozatosan és egyre erőteljesebben egy mozgással, fénnel és hanggal kombinált szcenográfiai előadás felé irányul.

A világban zajló aktuális történések ből összeállított dokumentumfelvételek kivetülnek a monumentális képre, amelyen barlang-festészetből ismert vadászmotívumok jelennek meg, és ezzel egy időben a behangosított színpadon megelevenedik a megtisztulás folyamatát szimbolizáló rituális tánc, amely a táncosok üvegkáriumban végbemenő alámerítésében éri el tetőpontját. A víz, a megtisztulás eszköze, amely lemossa a bűnt, itt mint a szimbólumok szimbóluma, mint különböző kulturális és vallási tradíciókat összekötő erő lép fel. A beépített szenzorok segítségével a nézők mozgására reagáló kép-objektum, vagy a táncosok részvételével kialakított élőkép, mind tulajdonképpen ennek a törekvésnek és iránynak a csúcspontjai. A múlt és a jelen szimbolikus kontextusának a kicsúcsosodása – az ember, aki saját léte érdekében nyílvesszővel vadászik a vadra, és az ember, aki a töltény (ugyanígy rakéta, vagy atomrobbanófej) szimbolikájával érvényesíti hatalmi érdekeit.

Dolán György legutóbbi alkotásában (Eufória, 2006, installáció) a világ bipolaritása a sakk-tábla szimbolikus ellentétes mezőiben jelenik meg – a fekete és a fehér küzdelmeként. Az eddigi alkotások is bizonyítják, hogy Dolán György térben és összefüggésekben többsíkúan gondolkodik. Nemcsak új művek alkotják egy-egy bemutatkozás, valójában installáció anyagát, hanem régebbiek is új értelmezésben, összefüggésben. A sakkjátékot a viták intelligens megoldásának alapelveként is értelmezhetjük. Az installáció komponensei óva intenek a konfliktusos és destruktív erőkkel szemben és éberségre hívják fel a figyelmet: az F18 makettje, a képen található kereszt szimbólumára irányított töltény, a kőolajleöhelyeket szimbolizáló reliefszerű

homokobjektumba vésett iszlám jelek stb. Világos, kifejező ereje van a mészárszéken megkezdtett sakkjátszmának az odakészített hentesbárddal, valamint a triptichon mélyen összegyűrt és megrepedezett sakktábláinak. A sakktábla egyes mezőiben hagyományos kulturális és vallási szimbólumok vannak elhelyezve – csillagok, keresztek, amelyek nevében gyűlölködések és vad indulatok éleződtek ki a múltban, de manapság is. Az összevissza szabadtalt sakktábla egy időben az új gondolat kezdetét is jövendöli. A megrepedezett és megbontott felület enyhíti az ellentétet és a feszültséget és

a viták intelligens megoldására ad reményt. Remélhetjük, hogy a világ a tolerancia és a megértés felé halad?

Dolán György művészete kialakította saját képi ikonjait, amelyek tartalmilag megtöltik művészsi küldetését: homok, motorolaj, töltények és lövedékek, sakktáblák – információs média, amelyek nemcsak a szimbólumokkal való ironizáló játékot jelentik, hanem ellenkezőleg, a művész ezt a formai repertoárt jelentésében a jelenkorú világ valóságával köti össze.

Eva Trojanová

DOLÁN GYÖRGY - ÉLETRAJZ

1952-ben született Nagymácsédon. 1977–83-ig a Pozsonyi Képzőművészeti Főiskolán tanult, monumentális festészet szakon. Azon művészek közé tartozik, akik művészettel multimediálisanak nevezik. Nemcsak klasszikus képeket fest és szobrokat alkot, hanem objektumokkal, performenszerekkel, multimediális előadásokkal és szcenográfiával is foglalkozik. A multimediális előadásai során nemcsak képzőművészeti elemeket és eljárásokat, hanem mozgás-, fény- és hangeffektusokat is felhasznál – fényképet, filmet, projekciót, táncot, zenét. Több hazai és külföldi szimpózium résztvevője. (Mosonmagyaróvár, H; Lendva, Slo; Corance, Fr) Társalapítója a nyárasdi gyermek festőszimpóziumnak 1980–94 között, 2003-ban és más nemzetközi szimpóziumnak – Path, 1993-tól napjainkig.

Tanulmányutak:

1985–90	Líbia
1994	India, féléves tanulmányút Gujarat államban (Bombay, Surrat, Ajanta)
1998, 2000	Cité Internationale des Arts, Párizs

Kiállítások, performenszek, multimediális előadások (válogatás)

2006	Eufória (képek, objektumok, installációk, multimediális performensz). Szlovákiai Magyar Kultúra Múzeuma, Pozsony
2005	Muraszombat (képek, objektumok, installációk). Szlovénia
2004	Jelek (képek, installációk). Magyar Kulturális Központ, Prága, Csehország Espace Van Gogh (képek). Arles, Franciaország
2003	Fekete foltok (képek, objektumok, installációk, multimediális performance). Kultúrközpont, Mosonmagyaróvár, Magyarország
2001	Fekete foltok (képek, objektumok, installációk). Limes galéria, Komárom
2000	Art Ma Galéria, Dunaszerdahely
1999	Galéria U raka (képek, objektumok). Český Krumlov, Csehország
1998	Szlovák Kulturális Intézet, Budapest, Magyarország
1997	Cité Internationale des Arts, Párizs, Franciaország
1994	Citá (képek, objektumok, installációk). Győr, Magyarország
1993	Citá (képek, objektumok, installációk). Szlovák Nemzeti Múzeum, Pozsony
1992	Galeria de Gang, Delft, Galeria Putti, Groningen, Hollandia
1989	Művészeti galéria, Hannover és Montabaur, Németország
1987	Csehszlovák nagykövetség, Tripolis, Líbia
	Csehszlovák nagykövetség, Tripolis, Líbia
	Camp Thost, Missurata, Líbia

BLACK SPOTS on the Chessboard of the World

Perhaps the title of one of the exhibitions presented by the artist adequately describes the essence of his work. It suggests the opposite quality of the positive, indicating that everything has its face and reverse – the two forms which create an inseparable part. There would be no white without black, no interior without exterior, no good without evil, and we could continue like this. Simply, he speaks about the bipolarity of the world, about contrasting types of energy which are mutually balanced, enabling the world, life and man to continue to exist. After the fall of the Iron Curtain we raised questions – useless from today's perspective – concerning the position of art in a new democratic society without restrictions, pressure, prohibitions and orders, without the political commitment in the service of propaganda. We faced questions whether art would succeed in fulfilling its role: to be free, to be itself, to serve a good cause without being a servant. Perhaps we were afraid that it would produce uninteresting art lacking a deep motivation, and pursuing the latest contemporary –isms. We did not have a chance to fully realise that the world was created on a balanced polarity which gradually lost balance in our country and lapsed into "black spots". Juraj Dolán continues to search for black spots; he knows that variations of equilibrium can sometimes have a dangerously wide range which can signal exposure to danger. Therefore artists continue to raise questions that have not been answered up to now: Who are we? Where do we come from? Where are we going? Perhaps everyone reflects on these issues from time to time. However, it is not an occasional reflection for an artist. The questions concerning the essence and sense of human existence, the existence of the world and the relationship between man and the world are at the core of the creative process. Naturally, every artist seeks answers to these questions in his work, whether unconsciously or intentionally. Their artistic rendering represents his/her personal style and artistic contribution. Dolán's work raises questions concerning the essence and sense

of human existence without shrouding them in allegory; it uses clear symbolism and a distinct art form. His recent work is based on the knowledge of prehistoric cultures of the Mesolithic and the Neolithic and on his passionate love for collecting artefacts from these periods. He integrated found objects into the paintings and objects which he created earlier. During his long stay in Libya, he had an opportunity to explore the past and gain an intimate knowledge of the oldest artefacts of human work. Travelling across Libya and the Near East, he acquired a collection of stone industry, various points of arrows, blades, scrapers and other objects which belong to the oldest prehistoric stages of human development, and obtained a rudimentary knowledge of history and the character of other cultures.

The artist drew much of his inspiration from these artefacts which sparked his artistic interest and directed his attention towards a deep awareness of the cultural context of the past and the present. It is equally important that he began to understand different roots and the character of various cultures and their coexistence. In the latter part of the 1980s, he became what the postmodernist vocabulary labels as a cultural nomad. His reflection on art was quite intuitive and he did not fully realise that his approach had corresponded with the postmodernist concept of contemporary artistic reflection. Nevertheless, the focus of Dolán's work from his early period created a firm conceptual basis for its present form.

Dolán is a prolific artist concerned with a variety of art forms. His motifs and themes appear in pictures, reliefs, objects, installations and performances. He uses a wide scale of expression, ranging from colour to space, movement, sound, light, water and other media. Applying and integrating various elements in the artwork, he uses association and the symbolism of contrasts with a taste of Dada. He places real objects in unusual positions in order to emphasise the absurdity of their existence, use and consequences.

In his spatial installations, Dolán uses various

citations and appropriations. He puts into context elements of prehistoric cultures and artistic creations of contemporary man – the human signs of civilisation. They include collages and fragments of newspapers, projections of contemporary documents onto pictures or objects displaying prehistoric imagery, as well as natural materials, particularly sand, or manmade objects: barrels, cartridges, wooden boxes, prams, motor oil, and similar objects. The distance man has covered since he made the first points of arrows from wood can be found in every installation. The choice of materials is not incidental, though their meaning refers to the inner sense of artistic creation. Initially, sand formed a part of Dolán's pictures, objects and installations. He imprinted or engraved the shapes of found prehistoric objects on its consolidated surface. Sand, which associates deserts with oil fields, has become the symbol of changes over time – transformations of nature and of man's focus on values.

One of Dolán's installations displays a mound of sand with a cartridge perched at its top. Another work shows imprints from various archaeological sites – the Sumerians, the Semites, the Arabs and other nations – over which motor oil was poured. On another occasion, he shows blue oil barrels covered with copies of newspaper reports. The icons of the contemporary world – the atomic warhead, oil, the media – have become critical components of the artist's concept. The context of Dolán's installations follows clear symbolism which is based on contemporary experience and events, and proceeds from simpler presentations to a theatrical production with designed scenery. It is combined with movement, light and sound.

A documentary featuring current world news is shown on a monumental picture depicting the motif of hunters from cave paintings. It is accompanied by the sounds of the scene which revives ritual dances symbolising the process of purgation and culminates when the dancers dive into a water reservoir. Water as a medium washes away all sins; as the symbol of all symbols, it joins various cultural and religious traditions. This picture

– object responds to the spectator's movement by means of sensors integrated into the work or by a live picture composed of dancers. This work represents the culmination of this trend, of the symbolic context of the past and the present – man with a spear, hunting animals for a living, and man with the symbol of a cartridge (a rocket or an atomic warhead) enforcing his power interests.

In his latest work (installation entitled Euphoria, 2006), the bipolarity of the world is represented by the symbolic contrast of chessboard squares – a clash between black and white. Dolán's work demonstrates that he reflects on space and context in several levels. New works as well as older works placed in a new context are shown in every exhibition, which is in fact a big installation. The chessboard installation can be understood as the principle of an intelligent solution of disputes. The components of the installation warn us against conflicting and destructive forces and urge us to be constantly alert: model F 18, a cartridge aimed at the picture with the symbol of the cross, sand objects with Islamic signs in relief symbolising oil fields, etc. A game of chess played on the chopping board with a butcher's knife at hand and the triptych of pictures with a wrinkled and cracked chessboard convey a clear message. Traditional cultural and religious symbols are placed in chessboard squares – stars, and crosses in the name of which fierce passion has been aroused. The wrinkled chessboard also suggests the germ of a new idea. Cracked surface reduces contrast and tension and entertains the hope that an intelligent resolution of disputes will be achieved. Can we expect that the world tends towards tolerance and understanding?

Dolán has created his own pictorial icons which convey his artistic message: sand, motor oil, cartridges and atomic warheads, chessboards – the information media which do not merely represent his ironic playing with symbols. On the contrary, the artist integrates a variety of forms in the semantic reality of the contemporary world.

Eva Trojanová

JURAJ DOLÁN – BIOGRAPHY

Born 1952 in Veľká Mača. From 1977 to 1983 he studied in the Department of Monumental Painting at the Academy of Fine Arts in Bratislava. He is a multimedia artist, and is concerned with painting and sculpture as well as objects, performance, multimedia projects and set design. Apart from creative elements and methods, he uses movement, light and sound effects in multimedia projects, including photography, film, projection, dance and music. He has participated in many symposiums in Slovakia and abroad (Mosonmagyaróvár, Hungary; Lendava, Slovenia; Corance, France). The artist co-founded the symposium on painting for children in Topoľníky 1980-1994 and since 2003 he has co-organised other international symposiums.

Study trips

- 1985 – 1990 Libya
- 1994 India, a 6-month stay in the state of Gujarat (Bombay, Surrat,Ajanta)
- 1998, 2000 Cité Internationale des Arts, Paris

Selected exhibitions, performances, multimedia performances:

- 2006 Euphoria (pictures, objects, installations, multimedia performance). Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku, Bratislava
- 2005 Murska Sobota (pictures, objects, installation), Slovenia
- 2004 Signs (pictures, installations). Hungarian House of Culture, Prague
- 2004 Espace Van Gogh (pictures). Arles, France
- 2004 Black Spots (pictures, objects, installations, multimedia performance). Centre of Culture, Mosonmagyaróvár, Hungary
- 2003 Black Spots (pictures, objects, installations). Galéria Limes, Komárno
- 2003 Art Ma Galéria, Dunajská Streda
- 2001 Galéria u raka (pictures, objects). Český Krumlov, Czech Republic
- 2000 Slovak Institute. Budapest, Hungary
- 2000 Cité Internationale des Arts. Paris, France
- 1999 Galéria Napoleon Ház (pictures, objects, installations). Győr, Hungary
- 1998 Cité Internationale des Arts. Paris, France
- 1997 V piesku/In Sand (pictures, installation). Galéria Újpest Budapest, Hungary
- 1994 Slovak National Museum, Bratislava
- 1993 Galerie de Gang. Delft, Galerie Putti, Groningen, Netherlands
- 1992 Kunsthalle in Hannover and Montabaur, Germany
- 1989 Embassy of the Czechoslovak Republic. Tripoli, Libya
- 1987 Embassy of the Czechoslovak Republic. Tripoli, Libya
- 1987 Camp Thostí. Misurata, Libya

SCHWARZE KLECKEN (auf dem Schachbrett der Welt)

Der Name einer der Autorenausstellungen trifft das Wesen seiner Werke am besten. Er avisiert die gegenteilige Qualität des Positiven, zeigt auf, dass alle Dinge zwei Seiten haben – zwei Formen, die einen untrennbarer Bestandteil bilden. Ohne Schwarz gäbe es kein Weiß, ohne Inneres kein Äußeres, ohne Schlechtes nichts Gutes und so weiter. Er spricht einfach von der Bipolarität der Welt, von den gegensätzlichen Energieformen, die sich gegenseitig ausgleichen und dank derer Welt, Leben und Mensch existieren. Nach dem Fall des „Eisernen Vorhangs“ haben wir uns die, wie wir heute schon wissen, überflüssige Frage gestellt, welchen Stellenwert die Kunst in der neuen, demokratischen Gesellschaft ohne Beschränkungen, Zwänge, Verbote und Weisungen, ohne vorgeschriebenes Engagement und Dienstleistungen für die sog. ideellen (politischen) Fragen, einnehmen wird. Wie bewältigt sie die Aufgabe, frei zu sein, sie selbst zu sein, der guten Sache zu dienen, und dabei nicht Dienerin zu sein. Möglicherweise haben wir uns davor gefürchtet, dass eine zahnlose Kunst ohne tiefere innere Motivation entsteht, die hauptsächlich den aktuellen und neusten Ismen nachjagt. Wir hatten nicht die Möglichkeit uns ausreichend bewusst zu werden, dass die Welt auf einer ausgeglichenen Bipolarität beruht, die gerade bei uns das Gleichgewicht verloren hatte und in Richtung zu diesen „schwarzen Flecken“ entartet ist. Juraj Dolán setzt seine Suche nach den schwarzen Flecken auch weiterhin fort, weil die Abweichungen im Gleichgewicht zuweilen eine gefährlich breite Amplitude aufweisen, die einen Bedrohungszustand signalisieren könnten.

Auch deshalb stellen sich Künstler bis zum heutigen Tag immer wieder die unbeantworteten Fragen: „Wer sind wir? Woher kommen wir? Wohin gehen wir?“ Von Zeit zu Zeit denkt vielleicht jeder von uns darüber nach. Für einen Künstler ist das jedoch nicht nur ein zeitweiliges Nachdenken, weil die Fragen nach dem Wesen und dem Sinn des menschlichen Seins, der

Existenz der Welt und der Beziehung zwischen Mensch und Welt Grundlage des Schaffensprozesses sind. Jeder Künstler ist auf der Suche nach einer Antwort auf diese Fragen, ob nun unterbewusst oder gezielt, in seinem Werk und die Art ihrer bildenden Formgebung ist sein persönlicher Stil und künstlerischer Beitrag.

In den Werken Juraj Doláns sind die Fragen nach dem Wesen und dem Sinn der menschlichen Existenz ohne Allegorien durch eindeutige Symbolik und dringende bildende Form formuliert. Zu ihrer gegenwärtig darstellenden Gestaltung kam er möglicherweise über den Umweg seines Wissens über die prähistorischen Kulturen des Mesolithikums und des Neolithikums und das leidenschaftliche Sammeln von Artefakten aus diesen Zeitaltern. Die Fundstücke hat er in die damals geschaffenen Bilder und Objekte komponiert. Zu diesem persönlichen Exkurs in die Vergangenheit und zu dem Wissen von den ältesten Artefakten menschlicher Arbeit kam er während seines mehrjährigen Aufenthaltes in Libyen. Bei seinen Streifzügen durch das Land und den Nahen Osten hat er Spaltwerkzeuge, diverse Pfeilspitzen, Klingen, Kratzer und andere Gegenstände gesammelt, die zu den ältesten prähistorischen Schichten der Entwicklung des Menschen zählen und zumindest andeutungsweise Geschichte und Dimensionen anderer Kulturen kennen gelernt.

Für das Schaffen von Juraj Dolán waren sie eine wichtige Inspiration, weil sie sein darstellendes Interesse im Geiste der starken Wahrnehmung des Kulturkontextes von Vergangenheit und der Gegenwart gelenkt haben. Auch ein wichtiger Aspekt war die Tatsache, dass der Künstler begann, die unterschiedlichen Wurzeln und Charaktere der verschiedenen Kulturen und die Wichtigkeit ihrer Koexistenz zu verinnerlichen. Damals, in der zweiten Hälfte der achtziger Jahre, als er, mit dem Vokabular der Postmoderne ausgedrückt, ein Kulturnomade wurde, waren seine

Betrachtungen eher intuitiv, geleitet von seinem inneren Kompass und er hatte nicht die Möglichkeit, sich in vollem Maße dessen bewusst zu werden, dass sein Vorgehen dem postmodernen Konzept des heutigen künstlerischen Denkens entspricht. In jedem Fall haben die frühe Zeit seines Schaffens und ihre Orientierung die feste ideelle Basis für ihre heutige Form geschaffen.

Sein Schaffen ist ziemlich umfassend und bezüglich der Gattungen vielschichtig. Die verarbeiteten Motive und Themen erscheinen in Bildern, Reliefs, Objekten, Installationen und Performances. Er bindet ein weites Spektrum von Ausdrucksmitteln wie Farben, Raum, Bewegung, Sound, Licht, Wasser und weitere Medien in sie ein. Die Applikation und Integration unterschiedlicher Elemente in ein Kunstwerk nutzt von Anfang an die Assoziativität und Symbolik kontrastreicher Begegnungen mit dadaistischem Beigeschmack. Er platziert reale Gegenstände in ihnen uneigenen Positionen, um so die Absurdität ihrer Existenz, Nutzung und Konsequenzen zu betonen.

Juraj Dolán arbeitet in seinen räumlichen Installationen mit verschiedenen Arten von Zitaten und Aneignungen. Elemente prähistorischer Kulturen bringt er in Kontext mit Erzeugnissen des heutigen Menschen – mit seinen Zivilisationsmerkmalen wie z. B. Kollagen und Zeitungsfragmente, die Projektion gegenwärtiger Dokumente auf Bilder oder Objekte mit prähistorischer Ikonographie, Verwendung natürlicher Materialien, insbesondere Sand, oder von Menschenhand hergestellter Gegenstände wie Barrels, Patronenhülsen, Kästen, Motoröl, usw. Die Zeit, die der Mensch seit der Spaltung der ersten Pfeilspitzen bis heute überwunden hat, finden wir in jeder Installation. Die vom Künstler verwendeten Materialien, sind nicht zufällig gewählt, sondern weisen in ihrer Bedeutung vielmehr auf den inneren Sinn des Werkes hin. Sand war zuerst Bestandteil von Bildern, Objekten und Installationen. In dessen fixierte Oberfläche drückte oder gravierte er die gefundenen prähistorischen Gegenstände. Der Sand,

der Wüstengebiete mit den Mineralöllagerstätten verbindet, wurde Symbol des Zeitwandels – nicht nur der Natur, sondern auch der Wertorientierung des Menschen.

Der Sandberg auf Doláns Installation wird von einer Patronenhülse abgeschlossen. In einem anderen Werk gibt es abdrücke archäologischer Funde aus verschiedenen Gebieten – sumerische, semitische, arabische und andere – übergossen mit Motoröl. An anderer Stelle sind es blaue, mit Kopien von Zeitungsberichten bedeckte Mineralölbarrels. Die Ikonen der heutigen Welt – Atomsprengkopf, Mineralöl, Medien – werden kritische Komponenten der künstlerischen Konzeption des Autors.

Der Kontext von Doláns Installationen verfolgt eindeutig die Symbolik, die durch heutige Erfahrungen und das heutige Geschehen untermauert wird. Und er wendet sich immer mehr ab von einfacheren Präsentationen, hin zur szenographischen Inszenierung, kombiniert mit Bewegung, Licht und Sound.

Auf dem Monumentalbild mit dem Motiv von Jägern aus einer Höhlenmalerei wird eine Projektion von Dokumentaraufnahmen des aktuellen Weltgeschehens vorgeführt, während auf einer beschallten Szene ein den Reinigungsprozess symbolisierender Ritualtanz auflebt, der im Eintauchen der Tänzer im Wasserbecken gipfelt. Das von Schuld und Sünden rein waschende, als Symbol der Symbole auftretende Wasser verbindet verschiedene kulturelle und religiöse Traditionen. Das Reagieren des Bildes – Objektes auf die Bewegung eines Zuschauers, ausgelöst durch integrierte Sensoren, oder die Beteiligung der Tänzer als lebendes Bild, sind eigentlich der Höhepunkt dieser Ausrichtung und der Höhepunkt des symbolischen Kontextes des Vergangenen und des Anwesenden – des Menschen, der das Wild mit einem Speer jagt, um zu Überleben und des Menschen mit dem Symbol der Patronenhülse (oder Rakete oder Atomsprengkopf), der seine Machtinteressen durchsetzt.

Im neusten Werk (Installation Euphorie,

2006) spielt sich die Bipolarität der Welt im Schaffen des Juraj Dolán auf den symbolisch gegensätzlichen Feldern eines Schachbrettes ab – an der Front des Kampfes zwischen Schwarz und Weiß. Die bisherigen Werke haben belegt, dass er in allen Ebenen räumlich und kontextuell denkt. Jede Präsentation, die eine eigenständige Installation ist, bildet nicht nur ein neues Werk, sondern auch ein älteres in neuem Kontext. Ein Schachspiel können wir als Prinzip der intelligenten Lösung von Streitigkeiten auffassen. Die Komponenten der Installation warnen vor Konflikt- und Destruktionskräften und regen zur Wachsamkeit an: Modell einer F 18, Patronenhülse, die auf das Bild mit dem Symbol eines Kreuzes gerichtet ist, Reliefobjekte aus Sand mit islamischen Zeichen, die Erdölfundstätten symbolisieren usw. Eine klare Aussagekraft hat die begonnene Schachpartie auf einem Fleischertisch mit bereitgelegtem Hackmesser und Triptychons von Bildern mit einem tief gefalteten und aufgeplatzten

Schachbrett. Auf den einzelnen Feldern sind traditionelle kulturelle und religiöse Symbole wie Sterne, Kreuze platziert, in deren Namen sich hasserfüllte Leidenschaften entfaltet haben und sich bis heute entfalten. Das gefaltete Schachbrett avisert zugleich den Keim eines neuen Gedankens. Die aufgeplatzte und verletzte Oberfläche mäßigt den Gegensatz und die Spannung und lässt Hoffnung auf eine intelligente Lösung von Streitigkeiten aufkeimen. Können wir erwarten, dass die Welt einen Weg in Richtung Toleranz und Verständnis einschlägt?

Die Kunst des Juraj Dolán hat sich ihre Bildikonen geschaffen, die inhaltlich seine künstlerische Botschaft erfüllen: Sand, Motoröl, Patronenhülsen und Sprengköpfe, Schachbretter – Informationsmedien, die nicht nur ein ironisierendes Spiel mit Symbolen bedeuten, sondern im Gegenteil, der Künstler bindet dieses Formenrepertoire bedeutungsmäßig in die Realität der heutigen Welt ein.

Eva Trojanová

JURAJ DOLÁN – BIOGRAPHIE

Geboren im Jahr 1952 in Veľka Mača. In den Jahren von 1977 - 83 studierte er an der Hochschule der Bildenden Künste in Bratislava in der Abteilung Monumentalmalerei. Er gehört zu den Künstlern, deren Werke als multimediale Werke bezeichnet werden. Das heißt, dass er nicht nur klassische Bilder oder Statuen geschaffen hat, sondern sich neben der Malerei auch dem Schaffen von Objekten, Performances, multimedialen Projekten und Szenographien widmet. In multimedialen Projekten werden nicht nur bildende Elemente und Verfahren genutzt, sondern auch Bewegungs-, Licht- und Soundeffekte – Photographie, Film, Projektion, Tanz, Musik.

Hat an zahlreichen Kunstsymposien im In- und Ausland teilgenommen (Mosonmagyaróvár H, Lendava Slo, Corance Fr.) Mitbegründer des Malersymposiums für Kinder in Topoľníky 1980-94 und ab dem Jahr 2003 und weiterer internationaler Symposien.

Studienaufenthalte:

1985 - 90	Libyen
1994	Indien, sechsmonatiger Aufenthalt im Staat Gujarat (Bombay, Surrat, Ajanta)
1998, 2000	Cité Internationale des Arts, Paris

Ausstellungen, Performances, multimediale Vorstellungen (Auswahl):

2006	Euphorie (Bilder, Objekte, Installationen, multimediale Performance). Kulturmuseum der Ungarn in der Slowakei, Bratislava
2005	Murska Sobota (Bilder, Objekte, Installationen), Slowenien
2004	Zeichen (Bilder, Installationen). Kulturhaus der Ungarn, Prag
	Espace Van Gogh (Bilder). Arles, Frankreich
	Schwarze Flecken (Bilder, Objekte, Installationen, multimediale Performance). Zentrum der Kultur, Mosonmagyaróvár, Ungarn
2003	Schwarze Flecken (Bilder, Objekte, Installationen). Galerie Limes, Komárno, Galerie Art Ma, Dunajská Streda
2001	Galerie U raka (Bilder, Objekte). Český Krumlov
2000	Slowakisches Institut. Budapest, Ungarn
	Cité Internationale des Arts. Paris, Frankreich
1999	Galerie Napóleon Ház (Bilder, Objekte, Installationen). Györ, Ungarn
1998	Cité Internationale des Arts. Paris, Frankreich
1997	Im Sand (Bilder, Installation). Galerie Úpest Budapest, Ungarn
1994	Slowakisches Nationalmuseum, Bratislava
1993	Galerie de Gang. Delft, Galerie Putti, Groningen, Holland
1992	Kunstgalerie in Hannover und Montabaur, Deutschland
1989	Vertretung der ČSFR. Tripolis, Libyen
1987	Vertretung der ČSFR. Tripolis, Libyen Camp Thostí. Missurata, Libyen

LES TACHES NOIRES (sur l'échiquier du monde)

L'intitulé que l'auteur a choisi pour son exposition caractérise peut-être le mieux l'essence de son œuvre. Il avise de la qualité contraire du positif, signale que chaque chose a son avers et son envers – les deux aspects faisant toutefois partie intégrale. Il n'y aurait pas de blanc sans noir, pas d'extérieur sans l'intérieur, aucun bien sans le mal et ainsi de suite... Il exprime tout simplement la bipolarité de notre monde, les espèces contraires d'énergie qui se partagent l'équilibre et grâce auxquelles l'univers, la vie et les humains existent. Après avoir vu „le rideau de fer“ chuter, nous nous sommes posé des questions inutiles (on le sait, hélas! aujourd'hui), comment l'art pourrait se situer dans cette nouvelle société démocratique où il n'y aura plus de restriction, de pression, de tabou et d'ordres, plus d'engagement forcé et plus de servilité quant auxdites questions idéologiques /politiques. Comment réussir à jouir de la liberté, être autonome, servir la bonne cause sans toutefois devenir servile. On aurait pu craindre de voir naître un art inexpressif „édenté“, sans aucune motivation intime ne recherchant que les - ismes actuels et plus récents. On n'avait même pas la possibilité de réaliser suffisamment le fait que le monde est construit sur une bipolarité bien équilibrée qui venait de perdre en Slovaquie son équilibre et qui allait dégénérer en direction de ces „taches noires“. Juraj Dolán poursuit toujours ses recherches de taches noires, car il pense qu'il faut se méfier de l'amplitude parfois dangereuse des oscillations de cet équilibre qui pourrait signaler un état de choses anormal.

Aussi, les artistes n'arrêtent pas de se poser des questions jusqu'ici sans réponse : Qui sommes-nous ? D'où venons-nous ? Où allons-nous ? Si tout le monde s'y penche parfois, l'artiste en revanche le fait régulièrement vu que les questions sur l'essence et le sens de l'existence humaine, de l'existence de l'univers et du rapport de l'homme et de l'univers constituent la base du processus créatif. En travaillant, chaque artiste est à la recherche de ces questions, soit à

l'état subconscient, soit conscient de ses buts et la manière de leur donner une forme artistique représente son style personnel et sa propre contribution artistique.

Dans la création de Juraj Dolán, les questions sur l'essence et le sens de l'existence humaine sont formulées ouvertement et sans allégories par une symbolique sans ambiguïté et une forme visuelle insistante. Pour arriver à leurs représentations actuelles, il a dû faire un petit détour, à travers sa connaissance des civilisations préhistoriques du mésolithique et du néolithique et en tant qu'un collectionneur passionné des artefacts de ces périodes. Les objets trouvés sont insérés dans la composition des tableaux et des objets qu'il a alors créés. C'est lors de son séjour pluriannuel en Libye qu'il a pu découvrir et prendre connaissance de ces beautés du passé lointain et de ces artefacts anciens fabriqués par des humains. En errant dans ce pays et au Proche-Orient, il a rassemblé toute une collection de l'industrie de pierre clivée, ramassé diverses pointes (fers aigus) des flèches, fils (tranchants), grattoirs et autres objets appartenant aux plus anciens étages préhistoriques de l'évolution de l'humanité, et il a pu découvrir, tout au moins en gros traits, l'histoire et les dimensions des autres civilisations.

Une source d'inspiration importante pour la création de Juraj Dolán qui fait que dans l'ensemble ils ont orienté son intérêt artistique en conformité / fonction de sa perception solide du contexte du passé et du présent. A la fois un facteur important permettant à l'artiste d'appréhender d'une manière intime des racines différentes, le caractère multiple des cultures et l'importance de leur coexistence. C'est dans ces circonstances, durant la seconde moitié des années 80 qu'il devient, en termes post-modernes, un nomade culturel, avec une réflexion plutôt intuitive, guidé par sa boussole intime sans se rendre compte vraiment que son approche correspondait au concept post-moderne de la pensée artistique contemporaine. En tout cas, la première période

de sa création et son orientation ont constitué une base solide d'idées nécessaires pour le développement de sa forme actuelle.

Son œuvre bénéficiant des genres multiples est de grande envergure. Les motifs et les thèmes traités sont présentés dans les tableaux, les reliefs, les objets, les installations et les performances. Il y incorpore un grand éventail de moyens d'expression, à partir des couleurs, en passant par l'espace, le mouvement, le son, la lumière, jusqu'à l'eau et autres médias. L'application et l'intégration de ces divers éléments dans la création d'une œuvre artistique fait valoir dès le début, le caractère associatif et symbolique des rencontres contrastant avec le coloris dada. Des objets réels sont placés dans des positions plutôt incongrues, afin de faire ressortir l'absurdité de leur existence, exploitation et conséquences.

Dans ses installations spatiales, Juraj Dolán utilise différentes sortes de citations et d'appropriations. Il met des éléments appartenant aux civilisations préhistoriques en contexte avec les grandes réalisations de nos contemporains – avec leurs traces de civilisation, comme par ex. des collages ou des fragments de journaux, une projection des documents actuels faite sur les tableaux ou sur les objets ayant une iconographie préhistorique, l'utilisation des matériaux naturels, surtout du sable ou des objets fabriqués par l'homme: réservoirs à essence, étuis de cartouche, coffrets, chariots, huile pour moteurs et autres. Dans chaque installation, on remarquera bien cette distance qui sépare les humains depuis le temps où ils ont fendu et taillé les premières pointes des flèches jusqu'à nos jours. Les matériaux utilisés par l'artiste ne sont pas choisis fortuitement, mais doivent faire référence sémantique au sens interne de la création. Le sable avait été d'abord inséré dans les tableaux, les objets et les installations. Sur sa surface fixée, il a fait ensuite des empreintes ou des gravures des formes des objets préhistoriques retrouvés. Le sable assemblant des régions désertiques et des gisements pétrolifères devient un symbole des transformations faites par le temps – non

seulement dans la nature mais aussi dans l'orientation des valeurs de l'homme. Sur une installation de Dolán, une montagne de sable est surmontée d'un étui de cartouche. Dans une autre œuvre, on trouve les empreintes des fouilles archéologiques provenant de différentes régions – sumériennes, sémitiques, arabes et autres – tachées d'huile pour moteurs. Ailleurs, les réservoirs à essence bleus sont recouverts de copies des reportages publiés dans les journaux. Les icônes du monde actuel – ogive nucléaire, pétrole, médias – deviennent un composant critique de la conception artistique de l'auteur.

Le contexte des installations de Dolán suit une symbolique sans équivoque, celle qui repose sur l'expérience et les événements actuels. Et il s'éloigne de plus en plus des présentations simples et tend vers une sorte de la mise en scène où il combine le mouvement, la lumière et le son. Une projection de documentaires d'actualités internationales est faite sur une image de taille monumentale au motif des chasseurs provenant de peintures des cavernes combinée avec une danse rituelle symbolisant l'action d'épuration qui culmine par la submersion des danseurs dans un bassin à eau sur une scène sonorisée. L'eau comme un instrument aidant à blanchir (faire pardonner nos offenses) et à réparer des péchés joue le rôle du symbole des symboles reliant diverses traditions culturelles et religieuses. Grâce aux capteurs sensoriels installés, l'image – l'objet réagit quant le public bouge, ou encore grâce à la présence des danseurs l'image est animée. C'est effectivement cet objectif qu'il vise à atteindre où se manifeste pleinement ce contexte symbolique du passé et du présent – un homme avec sa lance chassant du gibier pour gagner sa vie et un autre avec un symbole d'un étui de cartouche / ou d'une fusée ou encore d'une ogive atomique/ imposant ses intérêts dominants. Dans la création récente /installation Euphorie, 2006/, la bipolarité du monde dans la production de Juraj Dolán se joue dans un contraste symbolique des cases d'échiquier – au milieu d'un combat du noir et du blanc. Sa création précédente témoigne de sa capacité de raisonner d'une

manière spatiale et contextuelle sur plusieurs plans. Chaque présentation, qui est, à vrai dire, une installation, est formée à la fois de nouvelles et d'anciennes œuvres, mais dans un nouveau contexte. La partie d'échecs peut être prise pour un principe à suivre pour trouver une solution intelligente des conflits. Les composants de l'installation doivent nous mettre en garde contre les forces conflictuelles et destructives et inciter à la vigilance : la maquette F 18, une cartouche visant l'image avec un symbole de la croix, les objets en relief de sable aux signes islamiques symbolisant les gisements pétroliers, etc. La partie d'échecs qui se joue sur une table de boucher et une hachette toute prête à côté, de même qu'un triptyque de tableaux avec un échiquier recroquevillé en profondeur et fendillé, en présentent une très claire valeur d'expression. Dans ses différentes cases sont placés des symboles traditionnels de cultures et de religions – étoiles, croix

au nom desquels les passions haineuses ont été et le sont toujours exaspérées. L'échiquier recroqueillé avise en même temps de la germination d'une nouvelle idée. La surface recroquevillée et altérée adoucit le contraste et la tension et laisse espérer une solution intelligente de conflits. Peut-on s'attendre à ce que le monde tende vers la tolérance et la compréhension ?

L'art de Juraj Dolán s'est créé ses propres icônes qui, du point de vue du contenu, transmettent parfaitement son message artistique : sable, huile pour moteurs, cartouches et ogives, échiquiers – ce sont des médias qui ne communiquent pas seulement un jeu se moquant des symboles, mais qui forment néanmoins tout un répertoire de formes que notre artiste cherche à inclure à sens plein dans la réalité du monde actuel.

Par : Eva Trojanova

Juraj DOLÁN – BIOGRAPHIE

Né en 1952 à Velka Maca , Slovaquie. De 1977 à 1983, il a fait ses études à L'Ecole supérieure des Beaux-Arts de Bratislava, dans le département de la peinture monumentale. Il est un ces artistes dont la création est qualifiée de multimédia. Il ne produit pas donc que des tableaux classiques ou des sculptures, mais il se consacre aussi à la production des objets, des performances, des projets multimédia et à la scénographie. Dans ces projets multimédia, il utilise non seulement des éléments et des méthodes visuelles, mais se sert également des effets de lumière et de son - de la photographie, du film, de la projection, de la danse et de la musique.

Participant aux nombreux colloques des arts visuels en Slovaquie et à l'étranger: Mosonmagyaróvár, Hongrie; Lendava, Slovaquie; Corance, France. Cofondateur du colloque de peinture pour enfants à Topolníky, 1980-94 et depuis 2003 autres colloques internationaux.

Stages et résidences:

1985-90	Libye
1994	Inde, stage de 6 mois au Gujarat (Bombay, Surrat, Ajanta)
1998, 2000	Cité Internationale des Arts, Paris

Expositions, performance, spectacles multimédia (sélection):

2006	Euphorie (tableaux, objets, installations, performance multimédia). Musée de la culture des Hongrois en Slovaquie, Bratislava
2005	Murska Sobota (tableaux, objets, installations), Slovénie
2004	Signes (tableaux, installations). Maison de la culture des Hongrois, Prague
	Espace Van Gogh (tableaux) Arles, France
	Taches noires (tableaux, objets, installations, performance multimédia)
2003	Centre de la culture, Mosonmagyaróvár, Hongrie
	Taches noires (tableaux, objets, installations).
	Galerie Limes, Komárno, Slovaquie
	Art Ma Galéria, Dunajská Streda, Slovaquie
2001	Galéria U raka (tableaux, objets). Ceský Krumlov, République tchèque
2000	Institut Slovaque de Budapest, Hongrie
	Cité Internationale des Arts. Paris, France
1999	Galéria Napóleon Ház (tableaux, objets, installations). Györ, Hongrie
1998	Cité Internationale des Arts. Paris, France
1997	Dans les sables (tableaux, installation). Galerie Újpest Budapest, Hongrie
1994	Musée National de Slovaquie. Bratislava
1993	Galerie de Gang. Delft, Galeria Putti, Groningen, Pays-Bas
1992	Galeries d'Art de Hanovre et de Montabaur, Allemagne
1989	Ambassade de Tchécoslovaquie à Tripolis, Libye
1987	Ambassade de Tchécoslovaquie à Tripolis, Libye
	Camp Thost. Missurata, Libye

Kamenná doba I, 1986, inštalácia, 35x40
Kőkorszak I, 1986, installáció, 35x40
Stone Age I, 1986, installation, 35x40

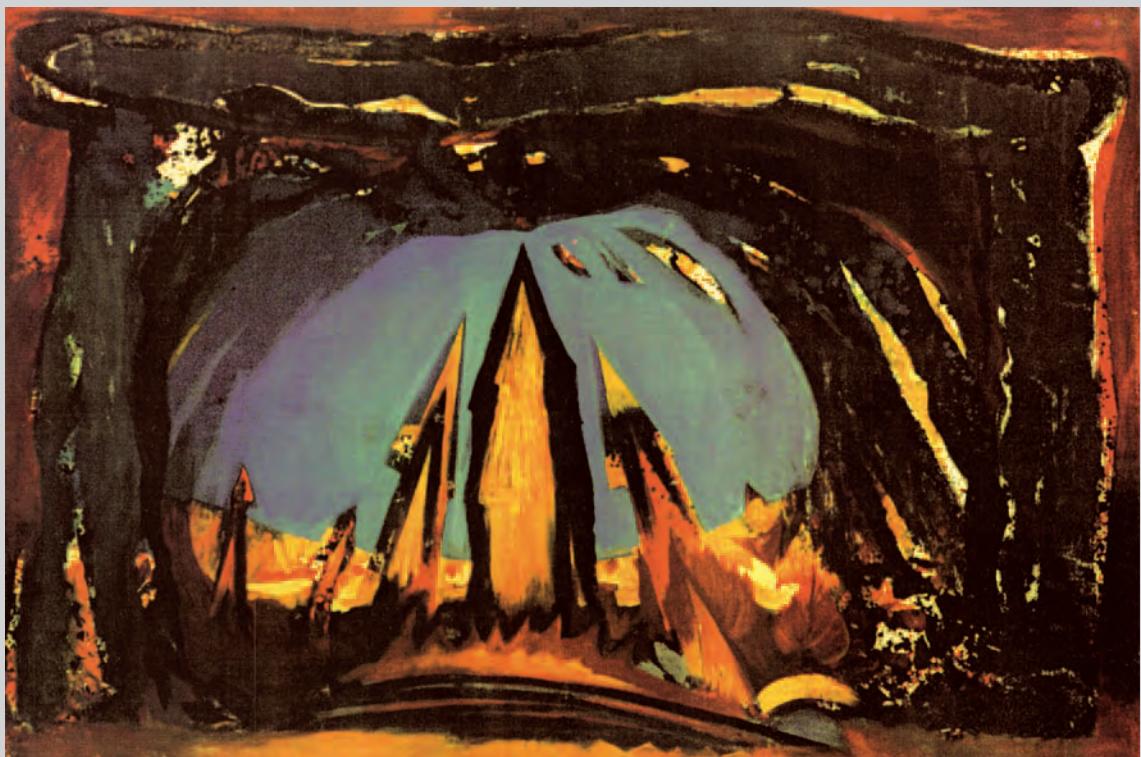
Kamenná doba II, 1986, inštalácia, 35x40
Kőkorszak II, 1986, installáció, 35x40
Stone Age II, 1986, installation, 35x40

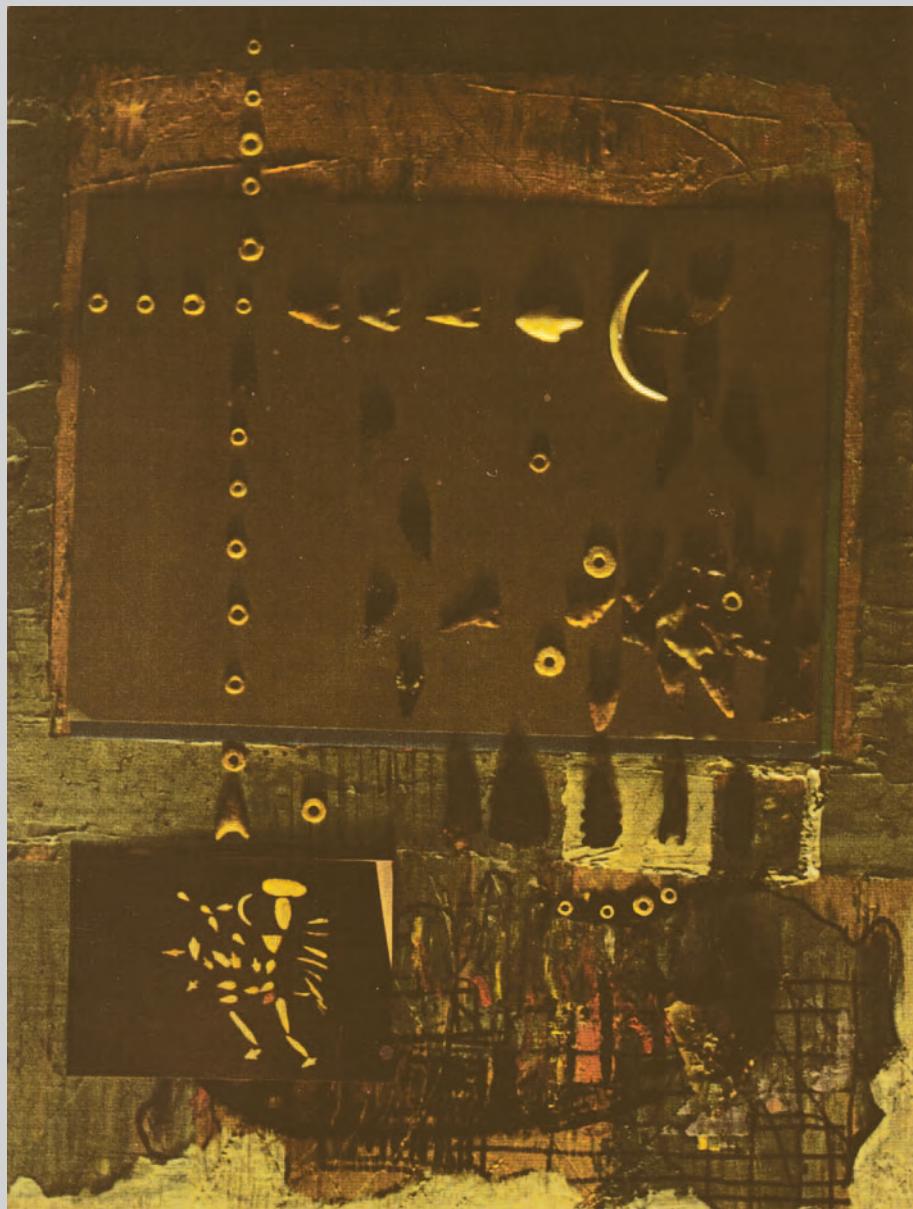
Kamenná doba III, 1986, inštalácia, 35x40
Kőkorszak III, 1986, installáció, 35x40
Stone Age III, 1986, installation, 35x40

Kamenná doba IV, 1986, inštalácia, 65x45
Kőkorszak IV, 1986, installáció, 65x45
Stone Age IV, 1986, installation, 65x45

Kamenná doba V, 1986, inštalácia, 65x45
Kőkorszak V, 1986, installáció, 65x45
Stone Age V, 1986, installation, 65x45

Kamenná doba VI, 1986, inštalácia, 65x45
Kőkorszak VI, 1986, installáció, 65x45
Stone Age VI, 1986, installation, 65x45

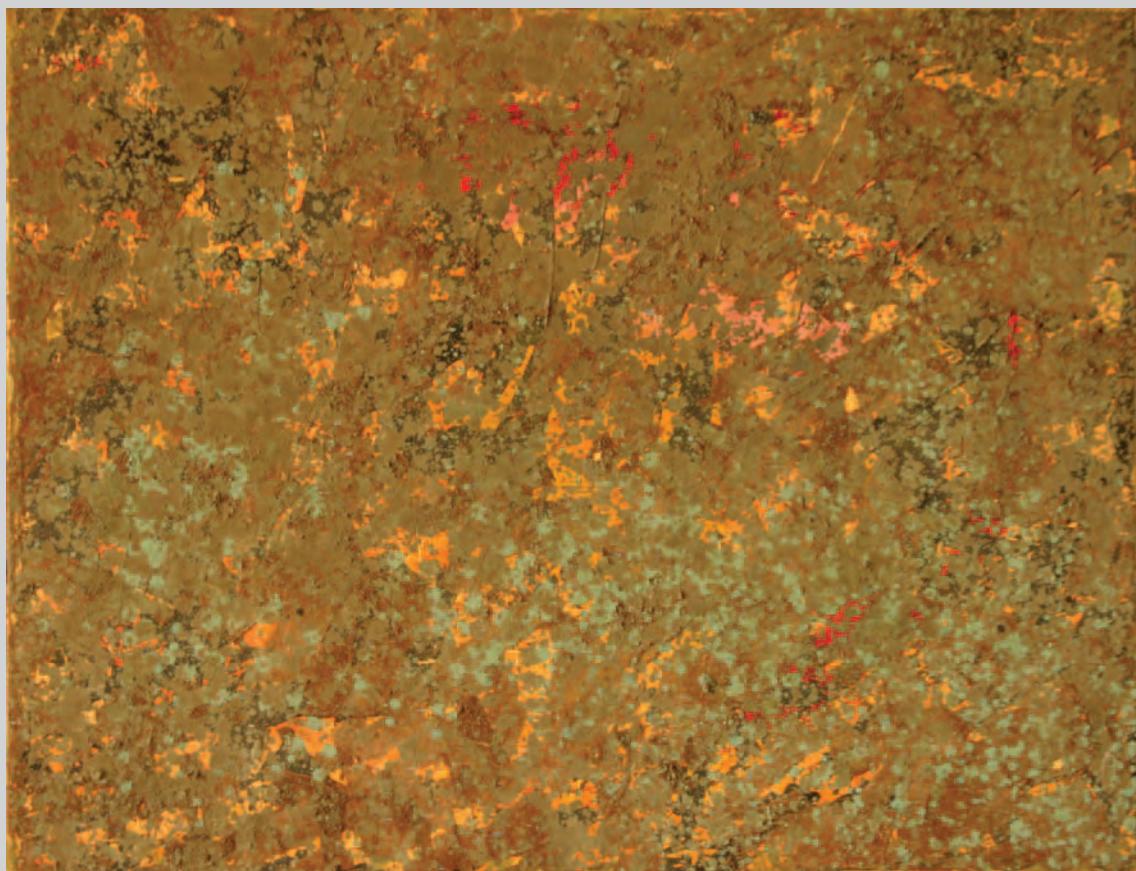
V piesku I, 1993, kombinovaná technika, 90x85
Homokban I, 1993, vegyes technika, 90x85
In the sand I, 1993, mixed technique, 90x85

V piesku II, 1993, kombinovaná technika, 100x80
Homokban II, 1993, vegyes technika, 100x80
In the sand II, 1993, mixed technique, 100x80

V piesku III, 1993, kombinovaná technika, 90x80
Homokban III, 1993, vegyes technika, 90x80
In the sand III, 1993, mixed technique, 90x80

Nález, 1991, kombinovaná technika, 80x100
Lelet, 1991, vegyes technika, 80x100
Find, 1991, mixed technique, 80x100

Oheň, 1992, kombinovaná technika, 250x350
Túz, 1992, vegyes technika, 250x350
Fire, 1992, mixed technique, 250x350

Spolu, 1992, kombinovaná technika, 150x150
Együtt, 1992, vegyes technika, 150x150
Together, 1992, mixed technique, 150x150

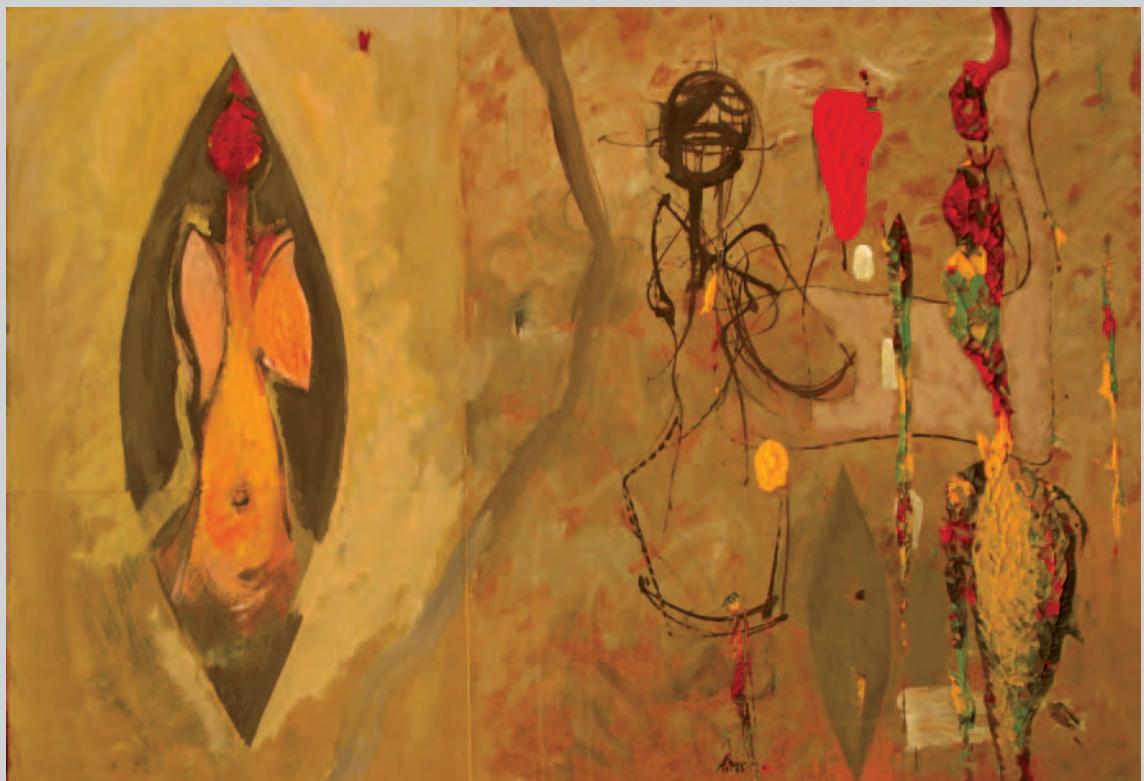
V člne, 1998, akryl, 40x70
Csónakban, 1998, akril, 40x70
In the boat, 1998, acryl, 40x70

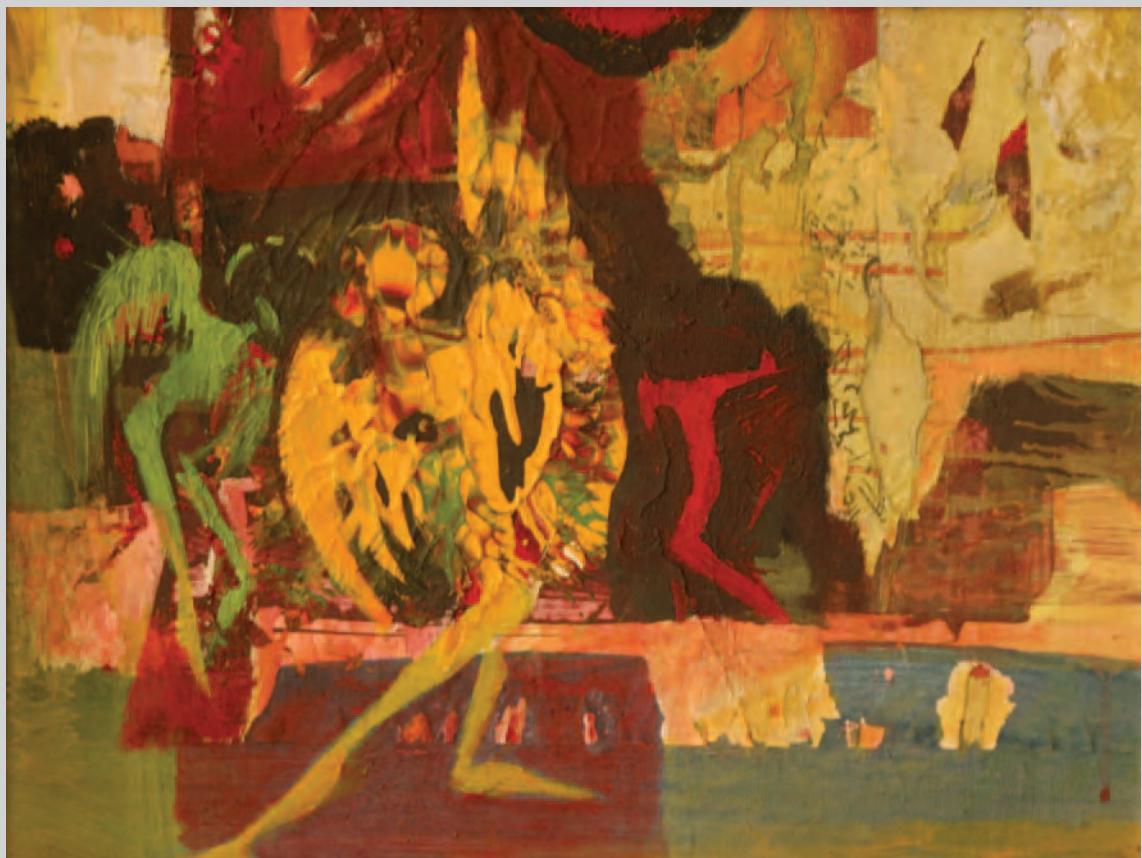
Eva, 2005, akryl, 55x50
Éva, 2005, akril, 55x50
Eve, 2005, acryl, 55x50

Šaman I, 2005, akryl, 60x50
Sámán I, 2005, akril, 60x50
Shaman I, 2005, acrylic, 60x50

Šaman II, 2004, akryl, 110x70
Sámán II, 2004, akril, 110x70
Shaman II, 2004, acrylic, 110x70

Křídla, 2004, akryl, 60x50
Szárnyak, 2004, akril, 60x50
Wings, 2004, acrylic, 60x50

Na pamiatku B.T., 1996, akryl, 110x70

B.T. emlékére, 1996, akril, 110x70

In memory of B.T., 1996, acryl, 110x70

Na periférii, 2005, akryl, 110x70
Periférián, 2005, akril, 110x70
At the periphery, 2005, acrylic, 110x70